

2005 થી ભારતે 1 મિલિયન બાળ મૃત્યુઓને અટકાવ્યાં છે, નવા અભ્યાસનું તારણ: આ સંશોધન મિલિયન ડેથ સ્ટડીનો એક ભાગ છે જેમાં એવાં 1 લાખ ઘરોનો સમાવેશ થાય છે જ્યાં બાળકો મૃત્યુ પામ્યાં છે

સપ્ટેમ્બર 20, 2017 દિલ્હીના સમય મુજબ સવારે 4 વાગ્યા સુધી સખત પ્રતિબંધ

નવી દિલ્હી, સપ્ટે. 20, 2017 – આજે પ્રસિદ્ધ થયેલા એક નવા સંશોધન અનુસાર, ભારતે વર્ષ 2005થી પાંચ વર્ષથી નીચેના લગભગ 1 મિલિયન (10 લાખ) બાળકોના મૃત્યુને ટાળ્યાં છે, જે ન્યુમોનિયા, અતિસાર, ધનુર અને ઓરીથી થતાં મૃત્યુદરમાં થયેલા નોંધપાત્ર ઘટાડાના લીધે સંભવ બન્યું છે.

સેન્ટર ફોર ગ્લોબલ હેલ્થ રીસર્ચ ઈંડિયા ફાઉન્ડેશનના વડા અને સેન્ટ માઈક્લ્સ હોસ્પિટલ, યુનિવર્સિટી ઓફ ટોરન્ટો ખાતેના વ્યાખ્યાતા પ્રભાત ઝાએ આજની ધ લેન્સેટની આવૃત્તિમાં લખ્યું છે કે બાળકોના આરોગ્યની જે રાષ્ટ્રીય પ્રગતિ કેટલાક રાજ્યો સુધી પહોંચી છે તે મેંચ થઈ હોત તો આનાથી બમણી સંખ્યાને બચાવી શકાઈ હોત.

મૃત્યુ પામતી છોકરીઓની સંખ્યામાં તીવ્ર ઘટાડાથી અગાઉના છોકરા-છોકરીઓના મૃત્યુ-દરનો તફાવત ઓછો થયો છે, પ્રોફેસર ઝાએ જણાવ્યું હતું. 2015માં પાંચ વર્ષથી નીચેના છોકરા-છોકરીઓના લગભગ સમાન સંખ્યામાં મૃત્યુ થયા હતાં.

આ સંશોધન, વિશ્વમાં અપરિપક્વ મૃત્યુના સૌથી મોટા અભ્યાસો પૈકીના એક એવાં મિલિયન મૃત્યુ અભ્યાસનો ભાગ છે. ભારતમાં, મોટા ભાગના મૃત્યુ ઘરે, તબીબી ધ્યાન નહિં અપાયાના કારણે થાય છે. મૃત્યુ વિશે ઘર-પરિવારના સભ્યોના સાક્ષાત્કાર માટે 2001 અને 2013ની વચ્ચે ભારતમાં સેંકડો ખાસ પ્રશિક્ષિત વસતિ ગણતરી કર્મચારીઓએ 1.3 મિલિયન (13 લાખ)થી વધુ ઘરોના બાંરણ ખખડાવ્યા હતાં. મૃત્યુના સંભવિત કારણોને સંસ્થાપિત કરવા માટે બે ફિઝિશિયનોએ આ “મૌખિક ઓટોપ્સિસ”ની તપાસ કરી હતી.

“જ્યારે તમે બારણાં ખખડાવીને વાલીઓ સાથે વાત કરો છો ત્યારે તમને સત્ય જાણવા મળે છે,” કિંગ જ્યોર્જ મેડિકલ કોલેજ લખનઉથી સહ-લેખક પ્રોફેસર શૈલી અવસ્થીએ જણાવ્યું હતું. “અમે જ્યાં બાળકોનું મૃત્યુ થયું છે એવા 100,000 (1 લાખ) ઘરોના દરવાજા ખખડાવ્યા હતાં. આ ઘણી વિશ્વસનીય સંખ્યા છે. જો આ પરિવારો માટે સ્વાસ્થ્ય તંત્ર નિષ્ફળ ગયું તો, તેઓ તમને તે વિશે બધું જ કહેશે.”

આ અભ્યાસમાં નિઓનેટ્રસ (એક મહિનાથી નાની વય ધરાવતા નવજાત શિશુઓ)ના મૃત્યુદરમાં 3.3 ટકાનો વાર્ષિક ઘટાડો નોંધાયો હોવાનું અને એકથી 59 મહિનાની વય ધરાવતા હોય તેવાં શિશુઓમાં 5.4 ટકાનો ઘટાડો થયો હોવાનું જાણવા મળ્યું છે. ઘટાડો થવાની ગતિ 2005ની શરૂઆતમાં વધી હતી અને 2010 થી 2015ની વચ્ચે, અને શહેરી વિસ્તારોમાં અને સમૃદ્ધ રાજ્યોમાં તે સૌથી વધુ હતી. 1,000 જીવિત જન્મો દીઠ નવજાત માં આ મૃત્યુદર 2000માં 45થી ઘટીને 2015માં 27 થયો હતો. એક મહિનાથી 59 મહિનાનો મૃત્યુદર 45.2 થી 19.6 ઘટ્યો હતો.

મૃત્યુનાં ચોક્કસ કારણોને જોતા, નિઓનેટલમાં ધનુર અને ઓરીથી મૃત્યુદર ઓછામાં ઓછા 90 ટકા જેટલો ઘટાડો થયો છે, નિઓનેટલ ચેપ અને જન્મજાત આઘાતના દરોમાં 66 ટકા કરતાં વધુ ઘટાડો થયો છે. 1 થી 59 મહિનાની વય ધરાવતા બાળકોમાં, ન્યુમોનિયા અને અતિસારથી થનાર મૃત્યુના દરમાં આ ઘટાડો 60 ટકા કરતાં વધુ ઘટવા પામ્યો છે.

વિશ્વભરમાં લગભગ 6 મિલિયન (60 લાખ) બાળકો દર વર્ષે મૃત્યુ પામે છે, તે સંખ્યા ઘટાડવાની પ્રગતિ ભારત પર ઘણો આધાર રાખે છે, જે મૃત્યુના લગભગ પાંચમા ભાગ જેટલો છે (2015માં 1.2 મિલિયન [12 લાખ] મૃત્યુઓ). ભારતમાં 2000 થી 2015ની વચ્ચે કુલ 29 મિલિયન (2.9 કરોડ) બાળકો મૃત્યુ પામ્યા હતાં. વર્ષ 2000 ના મૃત્યુદરો કોઈ ફેરફાર વિના ચાલુ રહ્યા હોત તો, કુલ લગભગ 39 મિલિયન બાળકો મૃત્યુ પામ્યા હોત. લેખકે નોંધ્યું છે કે છેલ્લા દાયકામાં ભારત સરકારે તેના સ્વાસ્થ્ય અંગેના પરંપરાગત નીચા સ્તરના જાહેર ખર્ચમાં ઉદારતાપૂર્વક વધારો કર્યો છે. સરકારે હોસ્પિટલોમાં મહિલાઓને જન્મ આપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા માટે અને બાળકને ઓરીની રસીના બીજા ડોઝ માટે એક કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો છે.

ચંડીગઢમાં પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ એજ્યુકેશન એન્ડ રીસર્ચ ખાતે ડીન (શૈક્ષણિક), સહ-લેખક પ્રોફેસર રાજેશ કુમારે જણાવ્યું કે: “2030 સુધીમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘના બાળ મૃત્યુદરને અડધો કરી દેવાના નિભાવક્ષમ વિકાસના લક્ષ્યાંકોને પરિપૂર્ણ કરવા માટે,

ભારતે એકથી 59 મહિનાની વયના બાળકો માટેની તેની વર્તમાન ગતિને જાળવી રાખવી અને નવજાતના મૃત્યુદરના ઘટાડાની ઝડપને વેગ આપવો જોઈશે.”

નિયોનેટલની મૃત્યુની સંખ્યા ઘટાડવા માટે અકાળ પ્રસૂતિ અને જન્મ સમયના ઓછા વજન દ્વારા થતા મૃત્યુને ઘટાડવા માટે પ્રયત્નોની જરૂર પડશે, ખાસ કરીને ગરીબ રાજ્યોમાં, જાએ ઉમેર્યું હતું. બન્ને મોટેભાગે મજબૂતપણે સુધારી શકાય તેવા માતૃત્વ અને જન્મ-પૂર્વેનાના પરિબલો જેવા કે ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન સ્વાસ્થ્ય સંભાળ, શિક્ષણ, પોષણ, એનિમિયા અને તમાકુનો ઉપયોગ સાથે બહોળા પ્રમાણમાં સંકળાયેલા છે.

ધ લેન્સેટ માટેની એક સહ ટિપ્પણીમાં, બાંગ્લાદેશ અને તાન્ઝાનિયાના અગ્રણી વૈજ્ઞાનિકોએ લખ્યું હતું કે, “ભારતમાં મિલિયન ડેથ સ્ટડી તેવા અન્ય દેશો માટે નમૂનારૂપ બની શકે છે જ્યાં મહત્વની નોંધણી વ્યવસ્થાઓ હજુપણ ખામીયુક્ત છે.”

અભ્યાસની આગેવાની રજિસ્ટ્રાર જનરલ ઓફ ઈંડિયા દ્વારા કરવામાં આવી હતી જેમની સંમ્પલ રજિસ્ટ્રેશન વ્યવસ્થા છેક 1971થી સ્થાનબદ્ધ છે, અને ભારત માટે આવશ્યક મૃત્યુદર અને ફળદ્રુપતા વિગતો પૂરી પાડે છે. ધ મિલિયન ડેથ સ્ટડી એસઆરએસની અંદર કરવામાં આવ્યો હતો. ધ મિલિયન ડેથ સ્ટડીને નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ્સ ઓફ હેલ્થ, ડિસીઝ કંટ્રોલ પ્રાયોરિટીઝ નેટવર્ક, મેટરનલ એન્ડ ચાઇલ્ડ એપિડેમિયોલોજી એસ્ટિમેશન ગ્રુપ અને યુનિવર્સિટી ઓફ ટોરન્ટો દ્વારા ભંડોળ પૂરૂ પાડવામાં આવ્યું છે. આમ છતાં, વિશ્લેષણ અથવા દસ્તાવેજોના અર્થઘટનમાં, દાતાઓની કોઈ ભૂમિકા નહોતી.

વૈશ્વિક મીડિયા સંપર્ક

લેસ્લી શેફર્ડ

મેનેજર, મીડિયા સ્ટ્રેટેજી

ફો.: +1 416-864-6094 ઈ-મેઇલ: ShepherdL@smh.ca

સેન્ટ માર્કલ્સ હોસ્પિટલ

ભારતીય મીડિયા પૂછપરછ માટે:

પ્રભા સતિ

એશોસિએટ ડિરેક્ટર, સેન્ટર ફોર ગ્લોબલ હેલ્થ રિસર્ચ ઈંડિયા ફાઉન્ડેશન, નવી દિલ્લી

ફો.: +91 9599916145 ઈ-મેઇલ: satip@smh.ca

ટ્વિટર: @Cghr_org

www.cghr.org

પત્રકાર પરિષદ (આમંત્રણ દ્વારા, પ્રભા સતિનો સંપર્ક કરો) બુધવાર, સપ્ટેમ્બર 20, 2017 સવારે 10:00 થી બપોરે 1:00 સુધી દ ડોમ, વિવાંતા બાય તાજ એમ્બેસેડર હોટેલ, સુબ્રમાણ્ય ભારતી માર્ગ, (ખાન માર્કેટ પાસે), નવી દિલ્લી ખાતે

લેન્સેટ અભ્યાસનો સારાંશ

પૃષ્ઠભૂમિ: ભારતમાં કારણ-લક્ષી નીઓનેટલ (1 મહિના કરતાં ઓછી) અને 1-59 મહિનાના મૃત્યુદરમાં વસતિવિષયક અને ફેરફારોની ભૌગોલિક વિગતોનું દસ્તાવેજીકરણ બાળ મૃત્યુદરના ઘટાડામાં વધુ પ્રગતિ અંગે માર્ગદર્શન આપી શકે છે. આ અભ્યાસમાં અમે 2000 અને 2015ની વચ્ચે ભારતમાં કારણ-લક્ષી બાળ મૃત્યુદરમાં ફેરફારોને અહેવાલિત કર્યાં છે.

પદ્ધતિઓ: 2001થી, રજિસ્ટ્રાર જનરલ ઓફ ઈંડિયાએ ભારતના યાદચ્છિક રીતે પસંદ કરાયેલ લગભગ 7000 વિસ્તારોમાં એક મિલિયન ઘરોમાં મિલિયન ડેથ સ્ટડી (એમડીએસ) અમલીકૃત બનાવી છે. લગભગ 900 બિન-નબીબી મોજણીકર્તાઓએ આ ઘરોમાં નોંધાયેલા મૃત્યુ માટે મૌખિક ઓટોપ્સિસને માળખાગત કરી છે. મૃત્યુના કારણને વર્ગીકૃત કરવા માટે, મતભેદોના ઉકેલ માટે પ્રમાણભૂત પ્રક્રિયા સાથે દરેક ક્ષેત્રિય અહેવાલની સોંપણી 404 પ્રશિક્ષિત ફિઝિશિયનોમાંથી યાદચ્છિક રીતે બે ને કરવામાં આવી હતી. અમે 2001-13 માટેના એમડીએસ

મુજબ બાળ મૃત્યુના પ્રમાણને રાષ્ટ્રીય જન્મ અને મૃત્યુ અંગેના 2000- 15 માટેના યુએનના વાર્ષિક અંદાજો (ભારતના રાજ્યો અને ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારોમાં વિભાજિત કરેલ) ની સાથે જોડી દીધાં છે. અમે 2000 અને 2015ની વચ્ચે નવજાત અને 1-59 મહિનાના બાળકો માટે લિંગ-લક્ષી અને કારણલક્ષી મૃત્યુદરની ટકાવારીમાં વાર્ષિક ફેરફારની ગણતરી કરી છે.

તારણો: 2000 થી 2015 સુધી મૃત્યુ દરમાં સરેરાશ વાર્ષિક ઘટાડો નવજાત માટે 3.3% અને 1-59 મહિનાની વય ધરાવતા બાળકોમાં 5.4% હતો. 2000 થી 2015 ના સમયગાળા દરમિયાન મૃત્યુદરમાં વાર્ષિક ઘટાડાને વેગ મળ્યો હતો. એમડીએસ-એ 100,000ની નજીકની મૃત્યુ સંખ્યા પ્રાપ્ત કરી છે (નવજાત ના 52 252 મૃત્યુ અને 1-59 મહિનાના બાળકોમાં 42 057 મૃત્યુ). વિશિષ્ટ કારણોની તપાસ કરતાં, ચેપને કારણે નીઓનેટલ મૃત્યુદર 2000 માં 1000 જીવિત જન્મદી 11.9થી 66% ઘટીને 2015 માં 4.0 થઈ ગયો અને જન્મ અસ્થિરતા અથવા આઘાતથી થતાં મૃત્યુનો દર 2000 માં 9.0 થી 76% ઘટીને 2015 માં 2.2 થયો હતો. 1-59 મહિના માટે, ન્યૂમોનિયાને કારણે 1000 જીવંત જન્મદીદ મૃત્યુ દર 2000માં 11.2 થી 63% ઘટીને 2015માં 4.2 ટકા થયો હતો અને અતિસારને કારણે થતાં મૃત્યુનો દર 2000માં 9.4 થી 66% ઘટીને 2015માં 3.2 થયો હતો (છોકરી-છોકરામાં તફાવતમાં ઘટાડા સાથે). 1000 જીવિત જન્મ દીદ, નીઓનેટલ ધનુરથી થતાં મૃત્યુ દરમાં 2000 ના 0.6 થી ઘટીને 2015માં 0.1 કરતાં ઓછો થયો હતો અને 1-59 મહિનામાં ઓરીના કારણસર થતાં મૃત્યુ દરમાં 2000 ના 3.3 થી ઘટીને 2015માં 0.3 નો ઘટાડો થયો હતો. તેનાથી વિપરીત, ગરીબ રાજ્યો અને ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં ઓછા વજન ધરાવતાં સમયસરના જન્મોમાં મૃત્યુદર વધ્યો હતો. 2000 થી 2015 સુધીમાં 29 મિલિયન સંચયિત બાળ મૃત્યુ થયા હતાં. 2005 થી 2015નો વાર્ષિક ઘટાડો (અનુક્રમે નીઓનેટલ માટેના મૃત્યુદરમાં 3.4% ઘટાડો અને 1-59-મહિનામાં 5.9% 2000 થી 2005ના વાર્ષિક ઘટાડા કરતા વધુ ઝડપી હતા (નીઓનેટલના મૃત્યુદરમાં 3.2% નો ઘટાડો અને 1-59-મહિનામાં 4.5% નો ઘટાડો). આ ઝડપી ઘટાડાઓ સૂચવે છે કે ભારતે 2000-05ના ઘટાડાની સરખામણીમાં 1 મિલિયન (10 લાખ) બાળકોના મૃત્યુને ટાળ્યાં છે.

અર્થઘટન: બાળ મૃત્યુદરના 2030 માટેના ટકાઉક્ષમ વિકાસના લક્ષ્યાંકોને પહોંચી વળવા, 2015થી આગળ ભારતને 1-59 મહિનાના મૃત્યુદરની વર્તમાન ગતિ જાળવી રાખવી જોઈએ અને નીઓનેટલ મૃત્યુદરમાં ઘટાડાને વેગ આપવો જોઈએ (>5% વાર્ષિક સુધી). 1-59 મહિનામાં ન્યુમોનિયા, ઝાડા, મેલેરિયા અને ઓરીને કારણે બાળ મૃત્યુદરમાં ઘટાડો કરવાની પ્રગતિ શક્ય છે. ઓછા વજનવાળા માટે વધારાનું ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.